

TVE-Catalunya celebra el 50è aniversari quan tot just acaba de superar un important procés de reforma que va donar com a fruit la nova Corporació i s'enfronta a un futur sense anuncis. Tot plegat en un sector de l'audiovisual en plena transformació que emmarca aquesta efemèride de la primera televisió en català mig segle després de la seva creació.

TVE-Catalunya, mig segle en pantalla

Natàlia Araguàs
Fotos: Arxiu TVE-Catalunya

TVE-Catalunya arriba a la cinquantena, tot just superat el profund procés de reforma que va acompanyar la conversió de RTVE en Corporació i quan encara s'enfronta a un nou model de finançament que, segons les previsions, entrarà en vigor la propera tardor i passarà per la supressió dels anuncis.

Molt ha plogut des d'aquell 1 de gener de 1959, quan va instal·lar-se la primera antena emissora del senyal de TVE a la Torre de les Aigües del Tibidabo, amb un Madrid-Barça com a primera experiència televisiva de bona part dels barcelonins. Mig segle després, tot ha canviat: començant per l'emplaçament del centre, de Miramar a Sant Cugat, continuant per la competència, del monopoli a una implacable TV3 i un creixent nombre de privades i acabant per la configuració del mapa televisiu a l'Estat, que promet transformar-se el proper curs amb l'apagada analògica i una nova Llei de l'Audiovisual.

En l'entretant, TVE-Catalunya resisteix el pas del temps, cuirassada per un patrimoni històric sense rival. No són poques les veus que alerten, però, de la pèrdua d'idiosincràsia del centre dins el *mare nostrum* de RTVE i posen en dubte que un ERO i prescindir dels ingressos publicitaris siguin les millors maneres d'enfortir la televisió pública amb vista als imminents reptes de futur

que aquesta ha d'afrontar. La història de TVE-Catalunya és, en definitiva, la del que va poder ser i no és, i la del que és i serà.

TVE-Catalunya no pot concebre's, en cap cas, com una televisió específicament catalana, ja que mai, durant la seva existència, ha pogut mantenir una independència real d'acció i criteri respecte a l'omnipresent Madrid. "La programació catalana de TVE no neix amb personalitat i dinàmiques pròpies, sinó com un apèndix forçat de la programació de l'Estat, amb la particularitat que s'efectua a més de sis-cents quilòmetres dels estudis centrals de Prado del Rey i sense cap caràcter no ja autònom, sinó ni tan sols descentralitzat", advertien ja fa dècades Elisabet Garcia i Sergi Schaaf al llibre conjunt *La televisió a la Catalunya Autònoma* (Edicions 62, col. "Llibres a l'abast").

Aquesta situació, lluny de corregir-se amb el temps, s'ha fet crònica. L'estira i arronsa entre els dos principals centres de producció de RTVE ha estat continu i TVE-Catalunya ha gaudit d'un major pes específic segons les èpoques. "En qualsevol àmbit d'actuació, si existeix un centre de poder a Madrid i a Catalunya no hi ha igualtat de condicions, el primer sempre en voldrà el control. La concepció de país que es té des d'allà és aquesta", resumeix Jaume Codina, exredactor d'informa-

Tot un document d'època. Un càmera de TVE-Catalunya durant un rodatge en un Porsche 1600 Super.

tius i exdirector de *Línea 900* afectat per l'ERO de la casa, que ara treballa com a cap de comunicació de Metges sense Fronteres. Al seu parer, TVE-Catalunya s'ha convertit ja fa temps "en un element sense personalitat pròpia, una prolongació d'interessos i maneres de fer de Televisión Española a Madrid". Per a Codina, "el tobogan d'anar perdent importància" ha estat progressiu però continu i "ha funcionat tant amb governs del PSOE com del PP". Un punt de vista similar al de Teresa Carreras, corresponsal a Brussel·les de 1989 a 1997, que resumeix la història del centre com "la d'un ofegament". A nivell professional, les forces centrípetes de RTVE van afectar-li en convertir-se el 2001 en cap d'Informa-

tius de TVE-Catalunya. "Hi havia molta gent que creia que TVE havia de ser una empresa nacional espanyola, que els centres territorials no calien perquè ja hi havien les televisions au-

Des de Sant Cugat resisteixen el pas del temps, cuirassats per un patrimoni històric sense rival

tonòmiques. Jo no hi estic d'acord amb aquesta visió uniforme d'Espanya. Fèiem el que creïem que calia per fer un mitjà de Catalunya, no el que devíem. Aportàvem el nostre punt de vista", resumeix Carreras, ja fora de TVE. Aquesta periodista creu que el centralisme de Televisión Española no

deixa de ser reflex de la concepció de l'Estat. "Tenim un Estat de les autonomies que no és federal", reflexiona i posa en paral·lel la seva experiència amb la d'altres companys de la televisió alemanya AZF. "Allà sí que hi havia televisions diguem-ne autonòmiques molt clares, els *länder* estan molt descentralitzats. A Espanya s'ha fet a mitges."

Dins la llibertat d'acció i els recursos dels quals ha gaudit TVE-Catalunya al llarg de la seva trajectòria, Carreras introdueix també el factor humà: "Hi ha hagut èpoques més o menys bones en funció de les persones, dels diferents directius." Sense anar més lluny, en el naixement de Ràdio 4 i les retransmissions de TVE en català

Un any ple de celebracions

TVE-Sant Cugat no ha deixat passar les seves noces d'or per recordar que és la televisió degana a Catalunya i treure pols a un arxiu privilegiat. Entre els projectes del cinquantè aniversari destaquen la publicació d'un llibre que recull la història del centre a partir dels seus programes i els seus professionals, el documental *TVE-Catalunya 50 anys en companyia* i la sèrie de migmetratges realitzada per quinze directors destacats.

A més, el nou web de TVE-Catalunya ha estrenat la secció *50 anys*, en què es recullen els actes i les programacions específiques de l'aniversari. També s'hi poden trobar curioses imatges d'arxiu i testimonis de diferents professionals que van passar per la casa. El centre també ha estrenat el xou nocturn *Disculpin la interrupció*, conduït per Carolina Ferré i *Especialistas Secundarios*. L'espai repassa amb humor l'actualitat setmanal i es promocionen els actes més rellevants de l'efemèride.

El plat fort de l'aniversari va ser el 14 de juliol, data en què José Luis Barcelona en aquell llunyà 1959 inaugurava oficialment les emissions del centre amb el programa *Balcón del Mediterráneo*. Durant aquella jornada, l'operatiu del *Telediario* de les tres de la tarda i el de les nou de la nit es va traslladar a Barcelona per a una emissió especial des de Miramar –en l'actualitat un hotel– on TVE-Catalunya va començar les emissions.

van tenir molt a veure la determinació d'un home, Jorge Arandes, director de TVE-Catalunya de 1964 a 1972 i de 1974 a 1981. Pocs mesos després de prendre possessió del càrrec, l'octubre de 1964, s'inaugurava la televisió en català, amb la peça de teatre *La ferida lluminosa*, de Josep Maria de Sagarra, primera d'una sèrie de retransmissions de dramàtics el darrer dimarts de cada mes que s'anunciaven com “Teatro en catalán”, ja que “Teatro catalán” a seques no s'hi podia, segons explica el mateix Arandes. “Jo vaig demanar al director general de radiodifusió, que depenia del Ministeri de Turisme, on estava en Fraga”, recorda. “Em va dir que endavant, sempre que fos amb molta mesura i to cultural. Aquestes coses s'han d'iniciar després d'afrontar la realitat amb l'ambició de fer una cosa diferent. Aquí el que es podia fer diferent era televisió en català.”

La programació en llengua vernacla de TVE-Catalunya es va ampliar progressivament. El 1972, Arandes va fer les maletes i va marxar cap a Madrid, on exerceix durant dos anys i mig com a director de programes de Radio Nacional, temps que aprofita també per les relacions públiques. “Adolfo Suárez, abans de ser president va ser director general de RTVE. Va coincidir que jo hi era, a Radio Nacional. En tornar a Barcelona el 1974, plantejo fer una

El 1980 l'informe Miramar proposava la creació d'un tercer canal només en català, lluny d'una visió regionalista

ràdio en català i així neix Ràdio 4. Li dic a Rafael Ansón, director general de RTVE. ‘Això depèn d'instàncies superiors’, el ministre també es treu el problema... Acabo parlant amb el president, Adolfo Suárez, que em diu que endavant”. Heus aquí el germen de Ràdio 4, que va iniciar les emissions el

13 de desembre del 1976, coincidint amb la Nit de Santa Llúcia.

Dins l'aventura que suposava en aquell temps fer ràdio i televisió en català, Arandes assegura que les topades amb la censura van produir-se sobretot a Catalunya. “Hi va haver alguna reticència, més aviat des de Barcelona. La guàrdia civil o el governador de tant en tant em cridaven. I jo els deia: ‘si volen res demanin al director general de RTVE’”. Si hi ha iniciatives serioses de fer les coses, jo mai no he trobat problemes des de Madrid”, assegura.

En aquesta línia d'anar fent i trampejant, TVE-Catalunya va bastir una programació pròpia, a banda de la que s'elaborava per tot l'Estat. Un cop superada la Transició, els professionals de la casa van animar-se i van elaborar el 1980 l'Informe Miramar, en què proposaven la creació d'un tercer canal només en català, lluny d'una visió regionalista. Tot i reconèixer que el nou canal podia constituir-se al marge de RTVE, el document suggeria l'opció que les instal·lacions de TVE-Catalunya fossin cedides a la Generalitat.

El trasllat a Sant Cugat i la victòria dels socialistes a les generals de l'octubre del 1982 van donar ales a la programació del circuit català: si aquell mateix any era de 58 hores mensuals, el 1983 van passar a 106. La participació en la programació estatal va incrementar-se en un 53% en el període 1982-84, la capacitat de producció gairebé es va doblar. Malgrat això, l'entrada d'un nou actor en l'escena televisiva va refredar les aspiracions de més d'un: al setembre de 1983, tres anys després que CiU guanyés les eleccions, començaven les primeres emissions no regulars de TV3.

En aquells inicis, les relacions entre RTVE i TV3 van estar marcades pel conflicte. Segons els consultats per a aquest reportatge, l'actitud dels responsables de TVE vers el nou canal va

A finals dels vuitanta Martí Perarnau va rebre al plató d'*Estadio 2* l'atleta Carl Lewis. A la pàgina 25, a dalt, el programa *Vostè Pregunta*, presentat per Joaquim Maria Puyal, durant una entrevista a l'arquitecte Ricard Bofill. A baix, una imatge de 1981 del programa d'entrevistes *Terenci a la fresca*, presentat per Terenci Moix. Aquell dia la convidada era l'escriptora Montserrat Roig

oscil·lar entre el menyspreu i l'entorpi-
ment per més tard rendir-se a l'evidèn-
cia. La digestió del naixement d'una
nova televisió pública a Catalunya va
ser lenta i poc hàbil, fet que va benefi-
ciar TV3 en tots els casos. Així ho
recorda Rosa Maria Calaf, que va de-
manar una excedència el 1983 a TVE
per atendre l'encàrrec de Jordi Pujol i
fundar, conjuntament amb Alfons
Quintà, Televisió de Catalunya: "Es
pensaven que seríem una televisió de
ballar sardanes els diumenges, anar per
les fires dels pobles, fer classes de ca-
talà... una cosa folklòrica, ningú no es
va preocupar gens ni mica", apunta.
Com a directora de Programes i pro-
ducció de TV3, càrrec que va abando-
nar just abans de la primera emissió

oficial per discrepàncies amb la direc-
ció, Rosa Maria Calaf va començar per
anar "als mercats de compra de pro-
grames, a Milà, Montecarlo, Londres" i
va tenir el bon criteri d'interessar-se per

L'actitud dels responsables de TVE quan va aparèixer TV3 oscil·lava entre el menyspreu i l'entorpiment

una sèrie que va marcar època, *Dallas*.
Les peripècies dels Ewing, una rica fa-
mília de petrolers texans, s'emetien per
TVE fins que José María Calviño, di-
rector general de l'ens, va trencar els
contractes amb les distribuïdores nord-
americanes perquè la sèrie suposava un
cost massa elevat per a la cadena i

tenia, en la seva opinió, un caràcter co-
lonitzador i alienant. Un capítol de
Dallas va convertir-se en el principal
atractiu de la primera emissió de TV3,
el 10 de setembre de 1983, la vigília de
la Diada. Segons explica Calaf,
"quan TVE va voler comprar les
properes edicions de *Dallas*, les
va poder emetre a tot l'Estat
menys a Catalunya. Això va
donar el senyal d'alarma que no
seríem una televisió ètnica, sinó com-
petitiva. A TVE es van preocupar una
mica més, no massa. Era una televisió
absolutament monopolística".
L'actitud obertament hostil de Calviño
cap a TV3 i el fet que en aquells pri-
mers anys aquesta es mogué en el ter-
reny de la no-legalitat van dificultar els

Polèmica per l'Informatiu Vespre

La tardor es presenta moguda a TVE-Catalunya. La polèmica supressió de l'Informatiu Vespre durant l'agost, juntament amb el trasllat forçós de vuit treballadors a RNE, van provocar dues aturades parcials el 14 d'agost, que van repercutir en la programació en català i als informatius Telediario 1 y Telediario 2, que van emetre's aquell dia sense notícies de Catalunya. A l'espera de que el noticiari es restitueix amb la nova temporada, els treballadors ja han anunciat que enduriran les mobilitzacions a partir del setembre. El degà del Col·legi de Periodistes, Josep Carles Rius, va fer arribar una carta al president de RTVE, Luís Fernández, per demanar-li que TVE segueixi contribuint a projectar la realitat catalana al conjunt de l'Estat i que al mateix temps representi una veu pròpia a Catalunya. El Col·legi creu que suprimir l'Informatiu Vespre a l'agost no compleix amb l'objectiu d'oferir un servei públic a tots els ciutadans, com ha estat durant molts anys la voluntat d'aquesta cadena. Torna el neguit, doncs, a Sant Cugat. Des del comitè d'empresa, es fa notar "la improvisació" en la reforma del model de finançament de TVE i es denuncia que la informació territorial, d'elevat cost, és la més amenaçada. Un dels espais emblemàtics de la casa, 59 segons, també penja d'un fil després de la marxa a Madrid de la presentadora, Maria Casado, sense que de moment tingui substitut.

primers passos de la televisió catalana. "Sé d'un directiu de TVE que va dir 'aquests s'estavellaran en tres dies'. No s'han estavellat, cosa que a mi m'alegra", recorda Teresa Carreras. Un altre episodi de discòrdia va produir-se al març de 1984, quan TVE va impedir

Molts treballadors se sentiren desemparats quan es va pactar que els Jocs Olímpics s'emetrien des de TV3

que TV3 retransmetés el partit de futbol del F.C. Barcelona contra el Manchester United. Va tornar a fer-ho al setembre del mateix any, quan el club català s'enfrontava contra el Metz. En aquella ocasió, la televisió espanyola fins i tot va pressionar políticament el govern francès amb l'argument que la retransmissió era il·legal. "TV3 té un fantàstic aparell d'autoexaltació i de publicitat de la queixa i va explotar molt bé aquella jugada bruta, que li va valer 300.000 espectadors nous", rememora Jaume Codina.

El nomenament de Pilar Miró com a directora general de RTVE el 1986 va posar fi a la conflictivitat en les relacions amb la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió. Amb ella arriba la cessió immediata de l'ús de la xarxa i la cessió puntual d'esdeveniments de caràcter especial. Miró també

Des de l'actual direcció de TVE-Catalunya s'aposta per augmentar la col·laboració amb TV3 en més produccions

es va comprometre a fer tot el que estigués a les seves mans perquè TV3 ingressés a la UER (Unió Europea de Radiodifusió). I ho va complir. Tot i que a partir d'aleshores les relacions entre TVE i TV3 estan marcades per la cordialitat, el 1992, a propòsit

dels Jocs Olímpics de Barcelona, es produeix el que Jaume Codina qualifica d'"un altre cas flagrant d'entreguisme de la direcció de RTVE". Segons recorda, "TVE tenia els drets i va pactar que l'emissió es fes des de les instal·lacions de TV3 i amb la freqüència d'emissió del 33. Ens vam morir de vergonya quan la direcció de TVE va acceptar una baixada de pantalons d'aquestes dimensions, va ser molt trist per nosaltres".

Molts cops els treballadors de TVE-Catalunya s'han sentit desemparats, tant per part de la direcció de RTVE, que no sempre ha apreciat la idiosincràsia del seu "centre regional" ni l'ha tingut com una prioritat, com a nivell institucional. "Segurament, el suport des de les institucions de Catalunya ha estat més clar i directe a TV3 que no pas a la programació en català de TVE. És un error, si en tens dos millor que una. Possiblement s'ha fallat, no hi ha hagut cap pressió", reconeix Calaf.

Segons el parer de l'actual directora de TVE-Catalunya, Montserrat Abbad, el temps ha posat en el seu lloc el paper de TV3 i el de TVE. "Han desenvolupat perfils diferents que ara tenen punts de trobada. TVE-Catalunya ha fet una feina capdavantera en programes d'investigació i culturals. Tot això passava als vuitanta, quan encara estaven convivint. Ara, potser ens ajuntarem més, col·laborem en més produccions". Per a Abbad, "la competència és sana, però seria una pena que no se sumessin certs esforços". TV3, apunta, té la potencialitat "d'arribar a totes les llars catalanes", mentre que Televisión Española pot "projectar la nostra realitat cap a l'exterior". Dos rols diferents i, per tant, complementaris. Des del punt de vista de les audiències, fa temps que TVE ha claudicat a Cata-

Imatge d'un operador de càmera a plató en els inicis de TVE-Catalunya.

lunya, on TV3 se les veu amb les privades i en particular amb Telecinco, amb qui manté una lluita permanent (el juny passat va guanyar aquesta última, amb un 15,6% de la quota de pantalla enfront un 14,3%). A casa nostra, TVE queda relegada a la quarta posició, tot i que en el conjunt de l'Estat ha millorat resultats notòriament. Televisión Española va ser la primera en audiència durant sis mesos, fins al juny passat, quan Telecinco va superar-la per només dues dècimes (amb un 15,9%) gràcies en gran mesura a la retransmis-

Els responsables de Sant Cugat asseguren que la reforma del model de finançament no afectarà a la plantilla actual

sió de la Copa Confederacions de futbol.

Abbad també assegura que, un cop consumat el procés de reforma que va amenaçar amb liquidar Ràdio 4 i reduir el circuit català a la mínima expressió, el futur de TVE-Catalunya està plenament garantit i s'obre "un període

apassionant per a tots els mitjans de comunicació com a sector professional". "Han passat dos anys i tres mesos i és una pregunta que continua en l'ambient. Potser ho hem comunicat malament. És un tema superat, la programació en català ha crescut i també la producció que aportem a tot l'Estat", afirma.

Segons Abbad, la producció en català a Sant Cugat va ser d'un 27% el 2008 –sense comptar els informatius– i el centre ha experimentat els últims mesos "un augment important de la producció que aporta als informatius estatals, amb 200 i escaig peces mensuals". Per exemplificar que TVE-Catalunya ha sortit reforçada d'aquell moment de crisi, l'actual directora explica que ella mateixa, Javier Pons (director de TVE) i Luis Fernández (president de la Corporació) van reunir-se amb José Montilla al seu despatx per comunicar-li l'atapeït calendari d'actes dels cinquanta anys de TVE. "Que es decideixi que l'aniversari és un fet estratègic per al conjunt de la Corporació no era gens habitual". Des de fa uns mesos, el director de TVE-Catalunya forma part del comitè de direcció de RTVE, una representació que no ostentava des de feia molt de temps.

La incertesa que ara afronta Televisión Española és d'indole diferent i està mo-

tivada per una reforma radical del model de finançament, que haurà de prescindir dels ingressos publicitaris. Des de TVE-Catalunya s'ho prenen amb cautela. "És difícil de valorar, No coneixem el contingut exacte ni en què es traduirà. Hi ha dues garanties molt importants: la plantilla no es toca i el pressupost ha de ser molt similar amb el que comptem ara. Són dos punts de partida que cal saber i ara mateix no en coneixem el contingut", reconeix Abbad. Recentment, un total de setze entitats –anunciants, agències de mitjans, fabri-

cants i associacions de teleespectadors—subscriuen el manifest “Sense publicitat a TVE perdem tots”, en què expressaven la preocupació per la mesura que actualment es debat al Parlament espanyol. Segons asseguraven, de posar-se en pràctica farà perillar 18.000 llocs de treball, dels quals 13.000 pertanyen al sector publicitari, 2.500 al de les joguines i 2.500 al de les petites i mitjanes empreses. Els signants demanaven al Govern de Zapatero que paralitzi la reforma, o com a mínim que l'endarreixi fins que no s'aprovi la creació de la Llei General de l'Audiovisual.

La presentadora del 59 segons, Maria Casado, també recomana “prudència i precaució fins que no sigui una llei com a tal”, tot i assenyalant l'evidència que, com a televisió pública, no pot fer altra cosa que esperar una decisió del Govern, que en última instància haurà d'acatar. No obstant això, la periodista augura a TVE-Catalunya “un futur ple d'oportunitats” i recorda que un procés tan complicat com el que ha emprès RTVE necessita temps. “S'han complert tots els terminis i hem passat amb nota una situació tan excepcional com la d'un ERO. Ara tot s'ha d'acabar de reorganitzar i estem pendants de normatives del Govern. Es compleixen les regles, tot està funcionant i la gent dona suport a la feina de tots els professionals, a la batalla diària que es viu en les redaccions per fer que aquesta casa tiri endavant”, valora.

Els periodistes de TVE que ja s'han desvinculat de la casa acullen amb escepticisme la segona gran reforma que emprèn el govern de Zapatero de la televisió pública, després del sanejament econòmic i la pretesa desgovernamentització. “Em sembla espectacular, no sé com acabarà la història d'una televisió pública sense publicitat”, reflexiona Jaume Codina. “Sobre el paper és una bona notícia, si es rep una dotació econòmica equivalent. La televisió pública

El programa *Plàstic* (1989-1991) va mostrar un format modern i trencador. A la imatge, David Bagès i Tinet Rubira amb Yoko Ono.

ha de compaginar el rendiment econòmic amb termes d'utilitat social. Tots els últims canvis van dirigits a treure vigència al model de radiotelevisió pública”. Codina no és l'únic que comparteix aquesta opinió i adverteix que una TVE sense anuncis corre el perill

Els periodistes que ja s'han desvinculat de l'empresa veuen amb escepticisme la nova reforma del govern de Zapatero

de convertir-se en una televisió residual, com la PBS dels EUA. “Es tendeix a una privatització de TVE”, creu Jorge Arandes, que opina que la televisió pública es mantindrà a la manera dels Estats Units, com un canal “amb molt poca audiència” però amb continguts d'alta qualitat, “que farà pro-

grames amb cara i ulls des d'un punt de vista cultural”.

“A mi m'agradaria veure TVE com una empresa gran, potent i equilibrada”, afegeix Teresa Carreras. Per part seva, Rosa Maria Calaf troba a faltar un rumb clar en els canvis legislatius que

afecten la televisió pública espanyola i es mostra pessimista: “TVE-Catalunya té un panorama tan negre com TVE en general. S'estan produint totes aquestes bandades i el que cal és una solució i un model clar de televisió pública”. Amb cinquanta anys d'història a l'esquena, TVE-Catalunya espera amb el conjunt de la Corporació com es resol aquesta darrera “cirurgia” legislativa. Juntament amb l'anterior, marcarà el pols dels propers cinquanta anys que, esperem, li queden per endavant. **E**